

İngilizcesi yaklaşık yirmi beş yıl önce yayınlanan ve yazarı Mary Kaldor olan bu kitabın Türkçesinin bulunmamasına hayret ettim. Günümüz savaşlarını anlamak için temel kitaplar arasında sayılan bu kitap değişik dillere çevrildiği gibi aynı yazar tarafından güncellenerek yeniden yazıldı. Kaldor bu ince sayılabilecek kitabında Yugoslavya savaşından başlayarak yeni savaşların ayırıcı özelliklerine değinir.

İngilizceden gereksiz çok sayıda kitabın çevrildiği dilimizde bu kitabın atlanmış olması günceli anlamakta temel önem taşıyan kitaplara yönelik ilgisizliği gösterir. İngilizceden çeviri sorun değildir ama önce ilgi gerekiyor. Bu kitabı okumadan değişik iç savaşları, mesela Suriye'dekini de yeterince anlamanız mümkün değildir.

Klasik savaş ne kadar modern silahlar kullanılırsa kullanılsın sonuçta devletler arasındadır. Düzenli ordular arasında olabileceği gibi taraflardan birisi gerila savaşına da yönelebilir. Her durumda düzenli ya da düzensiz askeri güç devlete bağlıdır.

Yeni savaş kavramında ise devlete bağlı silahlı güçler ve bunların yürüttüğü savaş ortadan kalkmaz, bunun yanı sıra savaş özelleşir. Devlet dışı aktörler de savaşa girer.

Savaşın özelleşmesi değişik şekillerde gerçekleşir. Bir tanesi savaş firmalarının kurulmasıdır. Bu firmalar genellikle eski subaylar tarafından kurulur ve devletten aldıkları belirli askeri görevleri para karşılığında yerine getirirler. İlk örneği Blackwater adını taşıyan ABD firmasıdır ve Irak savaşındaki icraatıyla gündeme gelmiştir. Bu firmalar için savaş kuralı yoktur, sadece öldürmek ve görevin yerine getirilmesi vardır. Düzenli ordu askerlerinin de savaş kurallarını ihlal ettiği söylenebilir ama savaş firmalarının askerlerinde bu kural hiç yoktur.

Devletler genellikle bu firmalarla ilişkilerini açıklamazlar; ilişki olduğu açıktır ama hangi boyuttadır bilinmez. Ölenler de resmi asker olmadıkları için kayıp olarak kayda geçmezler. ABD'nin ikinci Irak savaşında verdiği sivil kayıplar dikkat çekecek derecede yüksektir. Kimdir bu sivil kayıplar? Turist olamayacaklarına göre büyük oranda özel firma askerleridir.

Savaşta ölen bu özel askerler için ülkesine göre değişen oranda tazminat ödenir. Tazminatın yüksekliği, kime ve ne kadar ödendiği belli değildir.

Kaldor 1990'lı yıllarda Yugoslavya iç savaşında görülen yeni bir olguya dikkat çeker. Değişik taraflarda devlet dışı silahlı gruplar bulunmaktadır. Bunların belirli bölgeleri vardır. Bunlar –henüz- özel firma askerleri değildir. Rakip silahlı güçlere karşı savaşırken geçimlerini de savaştan temin ederler. Bu amaçla kaçakçılık yaparlar, insan kaçırıp fidye alırlar ve soygunlar düzenlerler. Bir bölgenin ve halkın savunulmasıyla soygunculuk arasında ancak ince bir çizgi vardır.

Rakip gruplar birbirlerinin ekonomik imkanlarını kısıtlamamaya dikkat ederler; sonuçta herkes bu savaştan ekmek yemektedir.

Afrika ülkelerinde hakkında az bilgi sahibi olduğumuz iç savaşlarda da benzer durum vardır ama en açıklayıcı örnek Suriye'deki savaştır.

Bu savaşı devletlerle sınırlı kalarak değerlendirmek eksik kalır. Bu devletlere dolaylı olarak bağlı olduğu gibi bağımsız savaş yürütebilen farklı gruplar da bulunmaktadır. Burada da savaş geçim aracıdır, zenginleşme kaynağıdır. İlk örneğini savaşın ilk yıllarında "silah kiralaması" konusunda görmüştük. Almanca gazetelerde değişik haberlerde bu çok ilginç durum söyleşilerle anlatılmıştı.

Rakibe silah satılması örneğini biliyoruz. Irak savaşı sırasında benzer satış bazı ABD askerleri tarafından yapılmıştı. Amaç, savaştan olabildiğince para kazanmaktır. Suriye'de ise askerler rakip gruplara silah kiralityordu, tek şartları silahın aynı bölgede kullanılmamasıydı.

Bu ülkede rüşvetin ve her çeşit yolsuzluğun ileri boyutta olduğu biliniyor. Savaşan ordular ve değişik silahlı gruplar arasında aynısının bulunmaması mümkün değildir. Vatani ve halkı savunmak adına fidyecilik, soygunculuk ve hatta çapulculuk olarak adlandırılabilcek eylemler yaygındı.

Suriye ordusu savaşın başlangıcında özellikle zor durumda olduğu için devletle ilişkili değişik silahlı grupların oluşmasına izin vermiş hatta teşvik etmişti. Bu gruplar “vatan savunması” görünümü altında silahlı operasyonlar yaparken, yakaladıkları fırsatları kullanarak zenginleşmekten de geri durmamıştı. Savaş geçim aracıydı, vatan savunmasıyla soygunculuk birlikte yürüyordu.

İran ve özellikle Rusya Federasyonu’nun savaşta aktif olarak yer almasıyla askeri olarak etkisiz olan, savaşmaktan çok soygunculuk yapan bu grupların varlığına büyük oranda son verildi. Bu grupların bazı yöneticileriyle yapılan söyleşiler Spiegel dergisinin değişik sayılarında yer aldı. Farklı bölgelerdeki bu savaş grupları aynı zamanda birbirinden de hoşlanmıyor, diğerlerini ganimetteki payını küçülten rakipler olarak görüyordu.

Türkiye’de SADAT adlı özel savaş grubunun varlığı kısaca gazetelerde yer aldı. Bu grubun devletle bağı hangi düzeydedir, hangi savaşlara katılmıştır, kayıpları nedir; bilinmiyor.

ABD’de özel savaş firmaları kurulur da Rusya Federasyonu durur mu? Wagner adında bir gruptan ya da firmadan söz ediliyor ve doğrudan Putin’e bağlı olduğu yazılmakla birlikte bu konuda kesin bilgi yoktur. Bu firma muhtemelen devletle özel sektörün birlikteliği temelinde kurulmuş ve çalışmaktadır. Benzeri örneklerde olduğu gibi firmanın kurucusu emekli bir askerdir, özel operasyonlarda görev yapmıştır. Yine benzeri örneklerde grldğu gibi firmanın silahlı elemanları milliyetçi bir eğitim almaktadır.

Frankfurter Rundschau’da yayınlanan bir söyleşide bu firmada görevli bir subay Ukrayna’da operasyon yaparlarken önce havaya ateş ederek karşı tarafa kaçması için fırsat tanıdıklarını açıklayacaktı. Onlar da Slav’dı ve öldürmek hoşlarına gitmezdi. Aynı firma Suriye’de aktif rol oynamaktadır. Başka bir deyişle Rusya Federasyonu Suriye’deki savaşa sadece hava kuvvetleriyle değil, özel savaş firmasıyla da katılmıştır. Aynı subaya göre Suriye ordusu yoğun bombardımanla savunmanın zayıflatıldığı kentleri ele geçirmekte bile yeterli değildir. Wagner askerleri Halep ve iki kere Palmira’nın ele geçirilmesinde aktif rol oynamış ve yüksek kayıp vermişlerdir.

Yine aynı subaya göre Wagner Suriye’de teröristlere karşı savaşmaktadır çünkü bu ülkedeki yabancı askerlerin en büyük bölümü Rusya vatandaşıdır; Çeçenistan’da barınamadıkları için bu ülkeye gelmişlerdir.

Rus bir firmanın neden Wagner gibi Almanca bir isim kullandığı bilinmiyor. Richard Wagner Nazilerin özellikle sevdiği tanınmış bir bestecinin adıdır.

Wagner řu sırada Libya'daki savaşta da yer almaktadır.

Türkiye ise savaşta daha dolaylı bir yöntem kullanıyor. Suriye'deki cihatçı gruplarla bazen çatışıyor bazen dayanışma yapıyor. Yine aynı gazeteye göre bunlardan 7000 kadarını gemilerle Libya'ya taşımıştır. Bunlar tabii ki para karşılığında Türkiye adına savaşmaktadır ama kayıpları Türkiye'nin kaybı değildir ve çıkarları bozulduğunda kolayca saf değiştirebilirler. Savaş geçim aracı ise, neden olmasın?

Libya'da bu savaşçıların karıştığı yağma olayları gazetelerde yer almakla birlikte haklarında yeterli bilgi yoktur.

"İnsan hakları", "bağımsızlık" gibi belirlemelerle yürütölen benzer örneklere olduğu gibi savaş ile yağmacılık iç içedir. Vatanın ve halkın savunulması ceplerin doldurulmasından ayrı değildir.

Bu savaş gruplarının mafyadan farkı açık savaşta yer alıyor olmalarıdır. Mafya da eylemlerinde epeyce kayıp vermiştir, öyle değil mi?

1990'lı yılların üzerinden yaklaşık otuz yıl geçmekle birlikte yeni savaşların eskilerindekinden farklı özellikleri ilk olarak Mary Kaldor'un New and old wars ya da Almancasıyla Neue und alte Kriege kitabında ifade edilmiştir. Hiç olmazsa başka dilden okumaya çalışın derim...